

Oponentský posudek na diplomovou práci: Radka Stružková, Odpady v 19. století v Praze jako příklad interakcí města a jeho okolí, Katedra sociální a kulturní ekologie, Fakulta humanitních studií UK v Praze, Praha 2015.

Autor posudku: Mgr. Ondřej Hudeček, Fakulta humanitních studií UK v Praze

Nakládání s odpady je jednou z nejvýraznějších výzev, před níž lidstvo v současnosti stojí. Apely vládních i nevládních organizací na snižování produkce odpadů, opětovné využívání výrobků či materiálů, které obsahují, mají sice své bezprostřední dopady na chování mnoha lidí, ale stále ještě v nedostatečné míře. Rychlost, s jakou tento problém nabývá na své intenzitě, si lze dobře uvědomit, zaměříme-li svou pozornost do nedávné minulosti, zhruba sto či sto padesát let nazpět, kdy ani evropské státy ještě neměly vážnější problémy s hromaděním nevyužitelného odpadu.

Právě tomuto tématu se ve své diplomové práci rozhodla věnovat Bc. Radka Stružková. Svou pozornost zaměřila na město Praha zhruba v rozmezí let 1784 až 1922 a – dnešní terminologií – komunální odpady. Prostřednictvím konceptu urbánního metabolismu se pokusila popsat postupy při nakládání s odpady a zmapovat interakce mezi městem a jeho okolím, k nimž v této souvislosti v daném období docházelo. Jednou z „ústředních myšlenek“ diplomové práce je tvrzení, že ve sledované době nebylo na odpad nahlíženo jen jako na „problém“, nýbrž též jako na důležitý zdroj surovin (s. 31). Z toho pak vyplývá závěrečné tvrzení autorky, že 19. století v Praze ještě nebylo „stoletím odpadů“ (s. 66).

Radka Stružková se ve své diplomové práci nechala inspirovat konceptem společenského (urbánního) metabolismu a přístupy environmentálních dějin. Vzhledem k tomu, že tyto koncepty nejsou v českém prostředí příliš známy, věnuje jejich představení oprávněně dostatek prostoru. Není pochyb o tom, že ve vztahu k oboru sociální a kulturní ekologie, tak jak je koncipován na Fakultě humanitních studií UK, se jedná o metodologické přístupy velmi vhodné a s velkým potenciálem do budoucnosti. Kladem teoreticko-metodologické části práce je bezpochyby náležitá práce s pojmy. Autorka si uvědomuje, že jde „pouze“ o badatelské konstrukty, které jsou závislé na svém popisu, a proto za sebe definuje i tak zdánlivé samozřejmosti, jako „město“ či jeho „okolí“. Jsem toho názoru, že uplatnění konceptu urbánního metabolismu může být badatelsky velmi přínosné a že o tom svědčí i tato diplomová práce, která by bez něj byla „jen“ standardním příspěvkem v rámci specializace hospodářské a sociální dějiny novověku.

Oddíly pojednávající o dějinách Prahy ve sledovaném období, vývoji zemědělství a nakládání s odpady ve městě, jsou založeny na relevantní sekundární literatuře i mnoha dobových statistických ročenkách a vhodně je doplňují archivní prameny z fondů uložených v Archivu hl. m. Prahy. Byť se nedomnívám, že je v textu nutno explicitně zmiňovat, že autorka využila mj. knih z „oddělení Pragensií Městské knihovny v Praze“ (s. 11). Výzkum byl proveden náležitě a práce s prameny je adekvátní běžným standardům historiografického výzkumu. Text práce je doplněn reprodukcemi řady dobových fotografií i přehlednými grafy. Vzhledem k množství probádaného materiálu a kvalitě jeho zpracování působí autorčiny závěry přesvědčivě. Následující kritické připomínky proto nemají charakter „fundamentálních“ výtek, jsou spíše vedeny přesvědčením, že vždy je co zlepšovat.

Z formálního hlediska pokládám za nejzávažnější pochybení chybějící seznam užívaných zkratk. Kromě toho, že bývá obvyklou součástí diplomových prací obecně, je v případě

posuzovaného textu o to důležitější, že autorka používá několik zkratk, které nerozepisuje – jde např. o zkratky měn jako „zl.“ (zlatý), „kr.“ (krejcar), které bych v textu jistě rozepisovat doporučil. V citaci pramenů užívá zkratku „sig.“ (např. pozn. 162 a 163, s. 55), jindy „sign.“ (např. pozn. 134, s. 46), nebo naopak rozepisuje „signatura“ (např. pozn. 127–129, s. 45). Dále nejednotně umísťuje odkazy na poznámku pod čarou (před i za interpunkční znaménko) – např. u pozn. 99 a 100 (tečka), pozn. 15 a 52 (čárka).

Překlepy a chyby patrně pramenící z nepozornosti: „dozorce na obecními smetišti“ (s. 57); „Tyto hadrárny byly kvůli zápachu často terčem stížností občanů a pod zvýšeným dohledem městského.“ (koho či čeho?, s. 60); „s odpady v městech“ (s. 11); „vnitřní Prahy obložené hradbami“ (s. 9); „S rokem 1885 pak přibývají Holešovice-Bubny“ (s. 10); „tématicky uspořádané spisy“ (s. 11); „eventuelně“ (s. 12); „výpusťmi“ (s. 19); „pachtýři nebo-li kontrahenti“ (s. 51).

Chybějící interpunkce ve větách: „Samotný fakt, že člověk vytváří odpady ještě nenaznačuje žádný problém.“ (s. 27); „Jak vypadalo pražské zázemí a odkud konkrétně byla Praha zásobována jednotlivými kategoriemi produktů by vydalo na samostatnou vědeckou práci...“ (s. 23).

Stylistické neobratnosti: „Valnějšího efektu měla snaha“ (s. 45).

Autorka správně spojila problematiku nakládání s odpady s problematikou hygieny (zdravotní policie), pokud by ve výzkumu hodlala i nadále pokračovat, bylo by vhodné seznámit se s pracemi Daniely Tinkové k tématu „zdravotní policie“ a s fondem Pražského policejního ředitelství (Národní archiv v Praze), který i pro období konce 18. století obsahuje řadu spisů a normálíí zabývajících se dozorem nad čistotou města a nakládáním s odpady.

Otázky k obhajobě:

Mohla by diplomantka vysvětlit, co myslí „ideou sociálního státu“ v souvislosti s osvícenstvím? (s. 30)

Setkala se diplomantka v literatuře nebo archivních pramenech s informací o tom, že by byly k odvozu pražských odpadů využívány i lodě a řeka Vltava? Nabízelo by se to jako poměrně snadno dostupná alternativa k železnici, ale jde spíše o moji zvědavost...

Shrnutí:

Diplomová práce Bc. Radky Stružkové je logicky strukturovaná, podnětná a autorčiny teze jsou založeny na studiu značného množství sekundární literatury (domácí i zahraniční) a archivních pramenů. Velmi dobře navíc odpovídá zaměření oboru sociální a kulturní ekologie. Z těchto i výše zmíněných důvodů navrhuji hodnocení **výborně** a 17 až 18 bodů.

V Praze 24. 8. 2015